

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Gammelgården och magasinet, Arboga - komplettering

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2023

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hansson, A., & Linderson, H. (2023). *Dendrokronologisk analys av Gammelgården och magasinet, Arboga - komplettering*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2023:22). Lund University.

Total number of authors:

2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

12 mars 2023

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2023:22
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV GAMMELGÅRDEN OCH
MAGASINET, ARBOGA - KOMPLETTERING

Uppdragsgivare: Jan Jonsson, Kapellgatan 17E, 73230 Arboga, 070-266 8285

Område: Arboga **Prov nr:** 63427-63431, 63450-63456 **Antal Såg+borrprov:** 5+7

Dendrokronologiskt objekt: Gammelgården vid upptag av ny innertrappa (63427-63430),
Magasinet (63431, 63450-63455). Gammelgården (63456)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr; kontext	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer: Uppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter
63427	1; bärande tvärgående bjälke	Gran	61	W	1695	V 1695/96	Prov 1 och 3 samma träd
63428	2; bärande tvärgående bjälke	Gran	57; 4	W	1695	V 1695/96	
63429	3; stödbjälke	Gran	63; 3	W	1695	V 1695/96	Prov 1 och 3 samma träd
63430	4; stödbjälke	Tall	138; 4	Sp 70, W	1696	V 1696/97	
63431	M; 1:a stockvarvet	Tall	53	Sp 37, B W	1800*	V 1800/01*	
63450	1; Ö varv 2	Tall	51; 1	Sp 29, W	1800	V 1800/01	
63451	2; S varv 10	Tall	46; 1	Sp 27, Ej W	Ej datering		
63452	3; Tak varv 11	Tall	53	Sp 41, Ej W	1796	1797-1805	
63453	4; N varv 6	Tall	49; 1	Sp 30, W	1800	V 1800/01	
63454	5; Tak varv 8	Tall	103; 1	Sp 52, W	Ej datering		
63455	6; Tak varv 10	Tall	53	Sp 35, W	1798	V 1798/99	
63456	7; Ö varv 7	Gran	44; 1	Ej W	1687	E 1687	

*nya uppgifter

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Virket till prov 1, 2 och 3 från gammelgården har avverkats **vinterhalvåret 1695/96** medan virket till prov 4 har avverkats **vinterhalvåret 1696/97**. Sammanvägt tyder det på att byggnaden är uppförd 1697 eller möjligen något enstaka år senare.

Virket från prov 1 och 3 kommer från ett och samma träd. Den inbördes höga korrelationen med prov 2 tyder på att granvirket är hämtat från samma skogsbestånd. Granvirket korrelerar högt mot granvirke från arkeologiska utgrävningar i Göteborg. Mycket tyder på att Göteborg hämtade virke från området mellan Vänern-Vättern-Mälaren och det troliga är att det nu undersökta virket är avverkat **relativt lokalt till Arboga sett**. Den här undersökningen kan därmed vara till gagn för förståelsen till virkesimporten till Göteborg under 1600- och 1700-talet.

Tallvirket prov 4 korrelerar högt mot virke från Engelsbergs bruk utanför Fagersta vilket tyder på att virket har vuxit **lokalt i Västmanland**.

Virket från prov M från magasinet har sannolikt avverkats vinterhalvåret 1751/52. Om detta enda prov representerar hela byggnaden tyder detta på att byggnaden är uppförd 1752 eller möjligen något enstaka år senare. Det händer dock att de nedre stockvarven kan vara utbytta pga rötskador.

Komplettering mars 2023

De kompletterande proverna från Magasinet förändrar bilden av dess ålder jämfört med det mindre säkra dateringsförslag från det då enda analyserade provet 63431. Prov 63431, 63450, 63452, 63453 samt 63455 samdaterar så att avverkning har skett under åtminstone två tillfällen, **vinterhalvåren 1798/99 samt 1800/01**. Är byggnaden uppförd vid ett enda tillfälle har detta skett 1801 eller möjligen något enstaka år därefter, delvis med virke som avverkats några år tidigare. Virket är hämtat från Västmanland.

Det kompletterande provet från Gårdshuset, prov 63456 dateras till **efter 1687**, sannolikt avverkat samtidigt med övrigt analyserat granvirke vinterhalvåret 1695/96.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Vänligen hänvisa till oss vid rapportering eller kontakt med media;

dendrokronologiska labbet, Geologiska institutionen, Lunds universitet